

Okuma Becerisinin Temel Kavramları

Nigar İPEK EĞİLMEZ¹

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanın en önemli iletişim aracı dildir. Dil aracılığıyla insanlar duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarır, dış dünyayı algılar ve kendilerini ifade ederler. Bu özelliği ile dil insanlar arasında önemli bir bağ kurucudur. Bu bağ sadece insanlar arasında kurulmakla kalmaz toplumlar arasında, kültürler arasında ve hatta geçmişle gelecek arasında kurulur.

İletişim imkânlarının son derece ilerlediği bu çağda dil ve dil becerileri hayatın vazgeçilmez kavramları olmuştur. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi önemli dil becerilerine sahip olmak ve bu dil becerilerini etkili kullanabilmek kişiyi toplumda ayrıcalıklı kılmaktadır. Bu dil becerilerinden dinleme ve konuşma okul öncesi dönemde edinilirken okuma ve yazma becerisi örgün eğitimle birlikte edinilmektedir. Okulda bu dört temel dil becerisi edinilir, geliştirilir. Bunlar belirli bir program çerçevesinde ve bir plan dâhilinde gerçekleştirilir.

Kişi konuştuğu dili hazır bulur. Onun içine doğar ve o andan itibaren onu edinmeye başlar. Bu sadece kelime öğrenme değil aynı zamanda cümle ve cümle kalıpları öğrenme şeklinde olur. İşte okullarda neden dil eğitimi yapıldığının, dil becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığının en önemli gerekçelerinden biri de budur. Çocuk okulda sadece kelimeleri değil o kelimeler aracılığı ile kendini daha etkili ve anlaşılır bir şekilde ifade etmeyi, farklı cümle yapıları

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi AD., nigaripek@mu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4266-5935

kurmasını sağlayacak bazı sorular sorulur. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006), "Bu kitabın konusu ile daha önce okuduğumuz '....' adlı kitabın konusu arasında nasıl bir ilişki vardır?", "Bu iki kitap arasında şahıs ve varlık kadrosu yönlerinden nasıl benzerlikler bulunmaktadır?", "Metinler arasında yer, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, konu, düşünce ve olay bakımlarından nasıl bir ilişki vardır?" vb. sorular ile öğrencilerin metinleri derinlemesine kavrayabilecekleri ve olaylar arasında farklı bağlar kurabilecekleri ifade edilir.

Tartışarak Okuma

Tartışarak okuma yönteminde en temel amaç, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmektir. Metinle ilişkili duygu ve düşüncelerini paylaşmak, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamak, farklı görüşleri karşılaştırmak tartışarak okumanın amaçlarındandır. Bu yöntem metnin tamamı veya metnin belirli bir bölümü için sınıfın tamamı olarak ya da grup çalışması şeklinde uygulanabilir. Tartışarak okumada öğrencilerin kazanacağı bir diğer beceri de farklı görüşlere saygı duyabilmektir.

Eleştirel Okuma

Eleştirel okuma, okuduğu metindeki düşünceleri sorgulama, öznel ve nesnel ifadeleri ayırt etme, nedenini anlayabildiği düşünceleri kabul edip anlayamadıklarını sorgulama ve onun yerine kabul edebileceği yeni düşünceye ulaşma, konuyu her açıdan ele alabilme; bir bakıma yazarla tartışabilme becerisidir. Bu yöntem uygulanırken öğrenciler okuma sırasında metindeki hangi düşüncelere katılıp katılmadıklarını düşünürler, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmaya çalışırlar ve okuma sonrasında düşüncelerini netleştirmek amacıyla araştırma ve sorgulama yaparlar.

KAYNAKLAR

- Akyol, H. (2007). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Calp, (2007). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Güneş, F. (2007). *Ses temelli cümle yöntemi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Güneş, F. (2009). *Hızlı okuma ve anlamı yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Harris, A. J. Ve Sipay, E. R. (1990). *How to increase reading ability*. A guide to developmental and remedial methods. New York: Longman.
- İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5. Sınıflar) (2006). Milli Eğitim Bakanlığı.
- İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıflar). (2006). Milli Eğitim Bakanlığı.
- İnce Samur, Ö. (2016). *Okuma kültürü nasıl kazandırılır?* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karatay, H. (2014). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kavcar, C. (2007). Yazı devrimi ve Türkçenin yaşaması. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*. 237, 484.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1998). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Okur, A. (2013). *Yaşam boyu okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Onan, B. (2020). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, E. (1993). *Okuma sanatı*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara. Pegem Akademi.
- Sever, S. (2007). Okuma kültürü edinme sürecinde Türkçe öğretiminin sorumluluğu. Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı, 108-126. MEB Yayınları.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sezer, A. (1991). *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Staiger, R. C. (1990). Road to reading, the Unesco courier. *One billion illiterates a challenge for our time*. 37-42.
- Townsend, R. (2002). *Okuma zenginliği*. Çev: T. Keskin. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Temizyürek, F. Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet dönemi ilköğretim okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). (2019). Milli Eğitim Bakanlığı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.